

MINE HJELM- / YEMEN KAMELEONER !

Jyske akvarister har en tilbagevendende god tradition med, at arrangere en årlig akvarie tur til forskellige lande i Europa. I 1996 gik turen til venskabsklubben i Wuppertal, Tyskland.

Ja, daw', jeg hedder Lene Jørgensen og er fra Odense, nu vil jeg fortælle om mine oplevelser fra netop denne tur.

Jeg og min bedre halvdel Jan Lyngdorf drog fra Odense omkring midnatstid, for vi skulle være ved Vejle station fredag kl. 01.30, hvor vi ville blive samlet op af bussen med resten af flokken der var blevet samlet op ned igennem Jylland. - Det var meget lidt vi fik sovet i bussen, for der er altid en masse der skal fortælles, når det er et år siden man sidst har været sammen.

På vejen ned til Wuppertal, besøgte vi forskellige akvarieforretninger og især den der hedder BIOTOP er et besøg værd, den var meget stor og personalet der, vidste hvad de talte om. Det var noget de handlende herhjemme, kunne lære ikke så lidt af.

Om lørdagen kom vi så til det, - der for os skulle blive det mest spændende. Vi skulle på en stor akvarie-messe i Køln, hvor det viste sig, at der også var en lille afdeling med krybdyr.

Jeg faldt pladask for nogle 10 cm. små unger af *Chamaeleo calypstratus*, populært kaldet Hjelm-, eller Yemen kameleon, der var opdrættet her i Tyskland.

Da vi i forvejen havde nogle leopardgekkøer, grønne leguaner og farvefrøer derhjemme, mente vi jo nok, at vi kendte lidt til det at holde krybdyr.

Men vi havde også fået at vide, at kamæleoner var meget sarte. Efter lidt overtalelse, ca. 10 sec. tog vi chancen og købte to stk. da vi fik at vide, at det var et par. Vi kunne nu ikke se forskel på dem, på dette tidspunkt.

Vi fik dem pakket ned i to små plastikæsker og skulle snart efter tilbage til vores hotel værelse.

Her ville vi lige se til dem og opdagede da, at den ene lå fladt på siden og så meget død ud.

Vi dryppede lidt vand ned på dens mund og den begyndte at suge det i sig og kort tid efter var den oppe og gå. En slem forskrækkelse, py ha !

*Lad være med at skabe dig, du ved jo godt
at det er i dag, du har ægløsning*

Vi har altid ment, at vores dyr i fangenskab skal have så fri omgivelser som muligt. Så her blev der nu arrangeret en stor stuebirk (nej, bare rolig, det var ikke den fra Tyskland, den blev pænt afleveret på sin plads igen) i vinduet i et ekstra børneværelse. Fra stuebirken og hen langs den ene væg blev der så skruet nogle tørrede birkegrene op. Disse gik ind over vores produktion af fårekylinger.

I det sidste fårekyling terrarium, tog vi låget af og limede en gren på.

Så fårekylingerne ikke kunne kravle op, men sådan, - at kamæleonerne kunne sidde her og skyde sig deres mad, når de var sultne. Det virker fortrinligt.

Lørdag aften skulle vi til den traditionelle store fælles middag, - der skulle foregå i Wuppertal's akvarieforenings klublokaler, dette siger lidt om klubbens størrelse.

Vi var 50. Men, - hvad skulle vi stille op med vore kamæleoner, vi var ikke meget for, at de skulle sidde nede i de små æsker. Jan fik så den gode idé, da han havde set en stor frodig stuebirk, stå nede på en af trappe afsatserne, at "låne" denne, til stor moro for de andre i vores selskab, ind i vores værelse og her i blev de små kamæleoner så anbragt til den næste dag, for da skulle vi hjemad til Danmark igen.

Turen hjem ad forløb uden problemer. Da vi var kommet helt hjem, blev vi glædelig overrasket over, at de begge to begyndte at spise, små fårekylinger med glubende velbehag.

Fårekylingerne bliver fodret med Eukanuba hundefoder, hvor der er blevet drysset noget kalk og Tetra Reptolife over, således, at kamæleonerne får deres vitaminer og mineraler på denne måde. Der blev også hængt nogle vandtrug op, som de lærte at drikke fra. Op ovenover grenen, over til fårekylingerne blev der opsat tre halogen lamper. Så når kamæleonerne havde spist, satte de sig bare op under lamperne og fordøjede og samme sted besørgede de så også fra. Så det er meget nemt, bare en avis nedenunder, for afføringen falder inden for et område på 10x20 cm.

Om aftenen går de over i stuebirken i vindueskarmen, hvor temperaturen når ned på 10-15 grader alt efter årstiden.

Her er jeg godt gemt.

Vi har så anbragt nogle grene fra "hendes" stuebirk og over til boxen, så hun når hun føler for det, kan gå der hen og lægge sine æg.

Prøv og spørg om jeg er spændt ? For det er inden for de næste to uger det skal ske.

Resten er nu kun planlægning og tålmodighed, for ud fra de oplysninger vi har fået, går der 40-60 dage fra parringen til æglægningen.

Kuld størrelsen skulle kunne variere fra 15-50 æg. Når æggene er lagt, er jeg blevet rådet til, at lægge æggene over i nogle mindre bølter med fugtigt vermokolite, hvor de halvt nedgravet skal ligge i dette. Herefter anbringes æggene i en rugemaskine ved en temperatur mellem 28-30 gr. og skulle så gerne klække efter ca. 190-240 dage (det er ca. 8 måneder jeg skal gå i spænding). Når ungerne så endelig er klækket, skal de have en temperatur på mindst 25 gr. om dagen og ca. 20 gr. om natten.

I følge andre, skal man så opbevare ungerne i små terrarier, en og en. Da de skulle være meget aggressive over for hinanden, men vi har en fornemmelse af, at de får lov til at gå i nogle andre stuebirke. Med små foderskåle med små fårekylinger i, vi går stadig ind for den frie naturlige opvækst indtil det modsatte er bevist.

Så de af Jer, der læser denne artikel, kan nok fornemme, at vi virkelig har megen glæde af vores kamæleoner. Vi kan kun råde andre til, at prøve glæden ved at holde disse dejlige mellemstore juveler gående frit, hvor man rigtig kan se dem folde sig ud.

Så ca. midt i sommerheden i 1998, glæder vi os til at se deres afkom spankulere rundt, som juveler på en snor i en stuebirk.

- Og det er jo ikke så ringe endda. vel ?

Den kamæleon som vi frygtede skulle dø for os nede i Tyskland, viste sig at være hannen. Han voksede sig hurtigt fin og stor og fremkommer med de mest fantastiske farver. Hunnen derimod, var ganske vist fræk og fuld af spilopper, men hun voksede ikke nær så hurtigt. Men så en dag tog pokker ved hende, hun begyndte at vokse og nåede næsten op på størrelse med hannen. Den eneste undtagelse er hendes hjelm, som er noget mindre end hannens. Hun sad fra morgen til aften oppe i fårekylinge terrariet og spiste.

En tidlig morgen så vi så, at de parrede sig. Få dage efter begyndte hunnen at få de mest fantastiske flotte farver, hvor vi normalt var vant til, at se hende lysegrøn. Hun er nu blevet meget mere aggressiv over for hannen og hvæser meget af ham, når han kommer for tæt på.

Her til sidst, blev han nu blevet jaget over i en anden stuebirk, der står over i den anden side af vindueskarmen. Hunnen er nu blevet meget tyk og spiser stadig utroligt meget.

Vi har nu anbragt et 15 watts varmekabel under en stor faunabox (L 35 x H 25 x B 20), der er fyldt med en fugtig blanding af sand og sphagnum.

Mine personlige erfaringer, siden vi første gang så dem parre sig den 3-9-97 er, følgende:

- Få dage efter skiftede hunnen farver fra sine sædvanlige lysegrønne til meget mørk, næsten sort med gule pletter. Hun blev meget aggressiv overfor den stolte fader, der til stadighed ville vise hende kærlig omsorg og omfavnelser, men hun havde fået nok af hans kærlighed. Så hun jagede ham over i en anden stuebirk. Han måtte nu heller ikke længer komme over for at spise fra deres fælles spiserum. Så vi måtte til at håndfodre ham.

Hunnen er nu begyndt at spise utroligt meget, hun sidder nu næsten dagen lang og spiser fårekylinger.

I begyndelsen af oktober, er hun nu blevet meget tyk og hendes appetit er nu for nedadgående.

For at lære hende hvor fødselsstuen er, har vi engang imellem sat hende ned i æglægningskassen, men her vil hun bestemt ikke være, hun skal nok selv bestemme hvornår det er tid.

Men øvelsen har da alligevel lært hende hvor det siden skal foregå. For den 17-10-97 begyndte hun at grave og ved aftenstid var hullet blevet ca. 20 cm. dybt, hun var fuldstændigt indsmurt i fugtig sphagnum og sand. I de følgende 10 dage graver hun dagligt.

Æggene er nu klar til rugemaskinen.

Den 11. dag, den 27-10-97 prøver vi at hjælpe hende lidt, da det virker som om hun ikke er rigtig tryk ved den åbne kasse, så vi lægger nogle kunstige efeu ranker hen over hendes gravede hul. Dette ser ud til at behage damen vel, for nu sidder hun ikke længer og gemmer sig med hovedet dybt nede i jorden, men putter sig afslappet ned under efeuen. Den 27-10-97 om aftenen kl. 20.30, sidder hun stadig og virker meget tilfreds med sig selv i sin æglægningskasse, men vi bliver lidt urolige for på dette tidspunkt plejer begge kamæleonerne, at sove i hver sit træ.

Kl. 21.45 kan jeg ikke længer holde min nysgerrighed tilbage for hun har flyttet sig lidt op på sin klatrepind lige ovenover sin æglægningskasse og ser ualmindelig træt ud.

Jeg fjerner nu forsigtigt æglægningskassen for jeg måtte jo se om hun har lagt æg. Med en teske skraber jeg nu forsigtigt i jorden og pludselig, så kommer der nogle æg til syne. Æggene er lagt på en dybde af 11-15 cm. Jeg fjerner nu forsigtigt æggene et for et, og lægger dem over i nogle æsker, som jeg har forberedt dagen i forvejen, med fugtig vermokolite (jeg brugte kogende vand for at sterilisere det og lod det afkøle).

HUSK ! - At æggene ikke må vendes, men skal placeres på samme måde som de findes, æggene lægges nu i et lag og de nedlægges halvt nedgravet i vermokoliten. Jeg lægger 10 stk. i hver æske og disse sættes så over i en Jaeger rugemaskine.

Æggene er som sagt lagt den 27-10-97, så hun er altså gået drægtig i 54 dage. Hun lagde 39 æg, som vi forventer udruget ca. først i juni, ifølge det vi har kunnet læse os til.

Den 1-11-97 finder jeg endnu 3 æg som hun har klattet ned på vindueskarmen, men disse er indtørret, så i alt har hun lagt 42 æg. Fantastisk af så lille et dyr, da hvert æg er 1x1,5 cm.

Det har været noget af en kraft præsentation, for i de følgende dage efter æglægingen, går hun ikke over i sit træ for at sove som hun plejer, men sidder bare på en af grenene langs væggen. Jeg må nok indrømme, at jeg er meget bekymret for hende.

Den 2-11-97 efter at hun er kommet af med de sidste æg, går hun over i sit sovetræ. Så jeg bilder mig selv ind, at det er gode tegn og at det er fordi at hun har det bedre.

Midt i november måned virker hun helt frisk og er begyndt at tage på igen, hun skifter ham op til flere gange med korte intervaller.

Mange af æggene mugner og der er små orm der kravler udenpå skallen, jeg skynder mig at lave nogle nye bakker med steriliseret vermokolite og lægger de gode æg herover i.

Der er nu 17 fine æg tilbage og jeg kan se, at de vokser.

Er jeg ikke dejlig.

Hunnen er nu fin og tyk igen og den 13-12-97 ser jeg at de parrer sig igen. Hun havde i de seneste dage igen taget dragten med de flotte lysegrønne farver på. Og det kunne hannen bare ikke stå for, så han var ikke sen til at modtage invitationen. Så i de følgende dage er han bare helt vild. Endelig måtte han være sammen med hende igen og man ved jo ikke hvornår hun igen lukker for det varme vand, så det er bare med at være der mens tid er. Selv om primadonnaen spiller kostbar og snerrer af ham, får han dog lov til at parrer hende de følgende 5 dage, men pludselig kan det være nok, hun gider ikke hans ømme (vold-somme/voldtægt lignende) favntag, så for at undgå ham, lader hun sig simpelthen bare falde. Vi har gud-skelov anbragt en sovebriks lige under deres elskovsgren, så der sker hende ikke noget, men at se hans forvirret ansigtsudtryk og hans faren frem og tilbage på grenen og ligesom sige, jamen vil hun da ikke se, det sidste af min frimærkesamling, ja kvinder er altså mærkelige.

Det første hold æg ruges i 12 timer om dagen ved 30 gr. og i 12 timer ved nat ved 22 gr. Æggene begyndte efter nogle måneder at blive brune, jeg er bekymret for, om æggene i det hele taget er befrugtede. Jeg tager dem op et for et og gennemlyser dem med en lommelygte. Jeg kan se, at der er blodårer i dem, så jeg lægger dem forsigtigt tilbage igen. Hunnen er nu helt sikkert med æg igen, hun bliver tykkere og opfører sig ligesom sidst, da hun skulle lægge sine æg.

Den 26-1-98 begynder hun igen at grave i sin æglægningskasse som vi igen havde klargjort til hende. Igen graver hun i 10 dage, og den 5-2-98 lægger hun de første 7 æg, men hun bliver siddende i kassen og frem til den 15-2-98 dryslægger hun i alt 21 æg. Her efter forlader hun æglægningskassen og lige som sidst klatter hun nu igen nogle æg i vindueskarmen.

Æggene fra kassen bliver ligesom sidst anbragt i rugemaskinen, men der sker det samme som ved første hold æg, der går orm i nogle af æggene og disse fjernes. Der er nu 10 æg tilbage som ser fine ud.

*Det er godt nok hårdt at lægge så mange æg,
jeg tager mig lige en lille lur.*

Efter at hunnen havde lægt æg anden gang blev vi nød til at fjerne hannen, da han ville parrer med hunnen hele tiden. Og da hun efter hver æglægning er meget afkræftet, tør vi ikke andet end at flytte han. Vindueskarmen bliver nu delt på midten med en plastikplade. Der bliver lavet tilsvarende til hannen, som der før var til dem begge, altså grene hvor der ovenover er ophængt en varrepære, skåle med vand og kæmpemelorme, og en fauna box med fårekylinger, vær så god så er der bare serveret.

Så her må han så gå i cølibat til hunnen igen gider se ham og hun antager sine flirtsfarvede dragt på igen. I starten er han meget utilfreds med sit nye hjem, men tilsidesat vender han sig dog til sin luksus suite.

Den 17-3-98 hælder jeg så ekstra vand på vermokoliten til det første hold æg, for nu har disse ligget i rugemaskinen i 21 uger.

Den 2-4-98 er der to æg der er klappet sammen, da de har ligget endnu i to døgn, uden at der er sket noget tager jeg dem ud. Nysgerrig klipper jeg dem op og ser, at der er unger i dem begge. Den ene er levende, men meget svag så det er kun et spørgsmål om tid, før den ville være død og i det andet æg er ungen død. Begge ungerne er helt hvide og man fornemmer at de endnu ikke er fuldt udviklet.

Så kommer vi til 27-4-98, altså nøjagtig et halvt år efter æglægningen. Da sker miraklet, den fineste lille kamæleonbaby med en total længde på 5 cm. hvor de 2,5 er kropslængde er kravlet ud af sin skal. Den blev flyttet over i en lille plastikboks 20x10x10 cm. hvori der er anbragt to små mini stuebirk.

Den 3., 6., 8., og den 17. maj fulgte der hver dag en unge, der blev til noget. Det var også fra disse æg, at vi så de største udviklinger af selve æggene.

Så hovedparten har nok ikke været befrugtet.

Vi satte dem alle fem over i et lille terrarium og gav dem masser af bananfluer, men vi så ingen af dem æde. Det undrede os meget indtil vi fandt ud af årsagen, der var ingen af ungerne der havde fuld udviklet øjne. Så da der var gået 10 dage døde den første simpelthen af sult og da vi stadig ikke havde set nogle af de andre æde, tog vi de resterende fire og lagde dem i en plastik pose og ud i fryseren. For nu skulle de ikke lide yderligere.

Næste hold æg begyndte at klække den 26-7-98, altså 170 dage efter æglægningen, og 2-8-98 kom to unger og endelig kom den sidste den 4-8-98.

Disse fire er der til gengæld intet i vejen med. De er blevet anbragt i vores store Madagaskar farvefrøterrarium som blandt andet har ventilatorer. Således, at de med jævne intervaller får en frisk brise, så der ikke er for stillestående luft og det ser ud til at behage alle beboerne meget tilfredsstillende. Frøerne og kamæleonunger bliver fodret med bananfluer, der lige før de bliver serveret, bliver rystet i en plastikpose. Hvor i der er kommet et pulver, der består af Rep-care criket dust og kalk.

Det hjælper ikke at du flygter, du er altså min far.

Så efter en halv times, så og sige voldtægt, hvor han bare havde sat sine kløer fast i hende og hun for-gæves prøvede at flygte. Tog jeg ham af og igen må han nu leve i cølibat et halvt års tid.

Så foreløbigt slut fra os der er blevet meget fashioneret over disse pragtfulde farvestrålende juveler, der giver os utrolig megen glæde.

Mange hilsner fra, *Lene Jørgensen og Jan Lyngdorf.*

Kamæleonungerne vokser fint, desuden får de også en grønttilskud bestående af blomsterkronblade og kinakål, der er hakket meget fint. Så indtil nu har de levet i 80 dage.

Afslutningsvis kan fortælles, at inden for de næste tre uger skulle hunnen gerne igen vise tegn på gravelyst. Da hun igen blev parret den 12-9-98, hunnen havde igen taget sit pæneste lysegrønne dress på og hannen kunne mærke, at det var tid til, at han igen måtte se sin udkårende. Jeg satte ham så ca. 2 m. fra hunnen og kom så ikke, at sige at kamæleoner er nogle langsomme dyr.

For inden der var gået 5 sekunder, var han over og på hende igen.